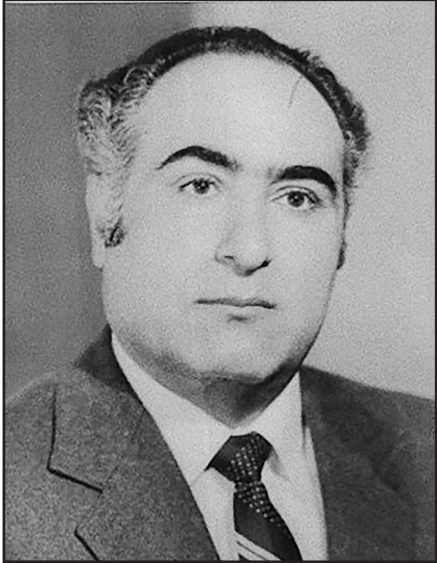

Tanınmış alim, dəyərli insan

Azərbaycan elmi ictimaiyyətinə ağır itki üz vermişdir. Daxili yanma mühərrikləri üzrə dünya şöhrətli azərbaycanlı alim, professor Rafiq Mehdiyev oktyabrın 17-də vəfat etmişdir.

Bu acı xəbər məni də çox sarsıtdı. Belə ki, görkəmli ziyalı, ictimai xadim, professor Rafiq Mehdiyevlə məni uzun illər sıx dostluq telləri bağlayıb. Rafiq müəllimin çox maraqlı və zəngin elmi yaradıcılıq yolu olmuşdur. Mənalı həyatını doğma Azərbaycanımızın elm və təhsilinin inkişafına sərf etmiş professor respublika iqtisadiyyatının ən mühüm sahəsi olan nəqliyyat kompleksinin idarəetmə problemlərinə dair bir çox elmi əsərlərin, o cümlədən monoqrafiyaların, kitabların müəllifi olmuşdur.

Texnika elmləri doktoru, professor Rafiq İsrail oğlu Mehdiyev təkcə Azərbaycanda və MDB məkanında deyil, beynəlxalq səviyədə təbəqələşdirilmiş yanıcı qarışıqla işləyən farkomer-məşəllə alışdırma avtomobil mühərriklərinin yaradılması sahəsində tanınmış alim, Azərbaycan mühərrikçilər elmi məktəbinin əsasını qoyanlardan biri idi.

1936-cı ilin dekabrında Cəbrayıl rayonunda doğulan R.Mehdiyev 1958-ci ildə ozamankı Azərbaycan Politeknik İnstitutunun (indiki Azərbaycan Texniki Universiteti) mexanika fakültəsini bitirib, 1964-cü ildə namizədlik, 1981-ci ildə indiki Sankt-Peterburq Texniki Universitetində doktorluq dissertasiyasını müdafiə edib. 1967-ci ildə Daxiliyanma mühərrikləri və avtotraktor kafedrasının dosenti, 1983-cü ildən professoru olub və həmin kafedraya uzun müddət rəhbərlik edib. Sonra isə AzTU-nun nəzdində fəaliyyət göstərən “Motor yanacaqları və ətraf mühit” ETİ-nin elmi rəhbəri kimi çalışıb.

Rafiq müəllim ən çətin dövrlərdə Azərbaycan Texniki Universitetinin rektoru olmuşdur. Ümumiyyətlə, R.Mehdiyev işlədiyi bütün vəzifələrə məsuliyyətlə yanaşmışdır. Onun insanlarla çox sadə, səmimi münasibəti vardı. Elə insanların da ona məhəbbəti, cəmiyyətdəki nüfuzu məhz bu

münasibətin nəticəsi idi. Təsəffüf deyil ki, o, vətəninə, elmi ictimaiyyət arasında həm də etibarlı dost və şəxsiyyət kimi tanınırdı. Rafiq müəllim bu hörməti elmi və praktik fəaliyyəti, savadına görə qazanmışdı. Seçdiyi elmə və ixtisasına sədaqəti onu əldə etdiyi yüksək nəticələrə gətirmişdir. O öz zəkası ilə istər elm sahəsində, istərsə də bir təşkilatçı, rəhbər kimi həmişə seçilmişdir. Tədqiqatlarının nəzərdən keçirildikcə professorun elmi maraq və fəaliyyət dairəsinin nə dərəcə geniş olduğu dərhal gözə çarpır.

Rafiq müəllim ictimai həyatda da fəal iştirak etmişdir. O, milli və beynəlxalq elmi-praktik konfranslarda, Azərbaycanın hüduqlarından kənarda keçirilən simpoziumlarda tanınmış alim və mütəxəssis kimi mühazirələrlə çıxış etmişdir.

Rafiq Mehdiyev respublikada yüksəkixtisaslı və elmi-pedaqoji kadrların attestasiyası sahəsində dövlət siyasətini həyata keçirən dövlət orqanı - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının (AAK) rəyasət heyətinin üzvü kimi də fəaliyyət göstərmişdir. Təbii ki, elmin gələcəyini düşünən alim yüksəkixtisaslı kadrların hazırlanmasından da kənarda qala bilməzdi. Bu səbəbdən Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra yaradılan Ali Attestasiya Komissiyası rəyasət heyətinin ilk üzvlərindən biri prinsipiallığı, obyektivliyi, yüksək elmi ilə fərqlənən Rafiq müəllim oldu. O, gənc alimlərin yetişməsində müstəsna fəallıq göstərdi. AAK-nın sədri Azad Mirzəcanzadə kimi, Rafiq müəllim də gənc tədqiqatçılara xüsusi qayğıkeşlik, tələbkarlıqla yanaşır, onlara meydana çıxan çətinliklərin həllində kömək edir, dissertasiyalarının vaxtında müdafiəyə təqdim olunmasına çalışırdı.

Rafiq Mehdiyev saf əqidəli vətən övladı idi. Onun vətəndaş mövqeyi, vətənpərvərliyi, gənc nəslin təlim-tərbiyəsində rolu, yetişdirdiyi alimlərə diqqət və qayğıkeşliyi elmə, milli-mənəvi dəyərlərimizə, vətən torpağına bağlılıqdan qaynaqlanırdı.

Professorun tədqiqatlarında müa-

sir dövrdə ətraf mühitin həddindən artıq çirklənməsi ilə bağlı meydana çıxan problemlər, dünya enerji istehsalında 90 faizdən çox payı olan neftdən istehsal edilən karbohidrogen tərkibli yanacaqların mövcud yanma metodunun qüsurları araşdırılır. Rafiq müəllim 2020-ci ildə mühərrikçi alim kimi elmi-tədqiqat layihəsi hazırlayaraq hökumətə təqdim etmişdir. Bu layihələrdən biri “Azərmaş” ASC-nin istehsalı olan Khazar (Xəzər) avtomobilinin Peugeot tipli mühərrikinin “MR-Proses” yanma mexanizmi-

ni tətbiq etməklə modernizə edib işlənmiş qazların yüksək ekoloji təmizliyi və az yanacaq sərfi ilə dünya səviyyəsində seçiləcək bir avtomobilin ərsəyə gətirilməsinə həsr olunmuşdur. LPG yanacağı ilə işləyən TUMASAN traktor mühərrikindən fərqli olaraq bu layihədə özəl cüt sorma klapanları, silindr başlığı və sorma kollektoru olan mühərrikin layihələndirilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

300-dən çox elmi əsərin, 15-ə yaxın ixtiranın müəllifi olan alimin son ixtiralarından biri maye qazla işləyən dizel mühərriki-dir və bu ixtira Türkiyədə böyük uğur qazanıb. Bir sıra ixtiraları bəzi Qərb dövlətlərində, o cümlədən İngiltərə, İtaliya, Almaniya, eləcə də Rusiya və Yaponiyada patentləşdirilib. Yetişdirdiyi 20-dən artıq alimin arasında Almaniya, Hindistan, İraq, Suriya və Ukrayna vətəndaşları da var.

Uzun illər qardaş Türkiyədə - İstanbul Texniki Universitetində çalışmış, elmə öz mühüm töhfələrini vermiş Rafiq müəllim ömrünün son illərini doğma vətəninə - Azərbaycanda olmuşdur. Arzusunda olduğu doğma torpaqlarımızın - Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun işğaldan azad edilməsi Rafiq müəllimi də çox sevindirirdi. O, özünü ata ocağı - doğma Cəbrayılın düşmən tapdağından azad olunmasının sevincini yaşadığı üçün xoşbəxt hesab edirdi... Bu gün aramızda olmasa da, Rafiq Mehdiyevin əziz xatirəsi onu tanıyanların qəlbində daim yaşayacaq.

Akademik
Ziyad SƏMƏDZADƏ